

אדם מביא קרבן בהמה לכפרה כי בשעת החטא לא היה אלא בהמה!

|| הרה"ג ר' פנחס פרידמן ||

"וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה".

והנה מבואר בזוהר הקדוש (פרשת נח סב.) שיש באדם ג' חלקי הנפש הנקראים: נפש, רוח, נשמה, ומה שנפח הקב"ה באדם נשמת חיים הוא כדי שתסייע לו בעבודת ה'; וזהו שאמר הכתוב (איוב לב ח): "ונשמת שדי תבינים", כי הנשמה שבאה מהקב"ה היא הנותנת לאדם תבונה איך לעבוד את ה'. אבל אם האדם חוטא כי אז הנשמה מסתלקת ממנו ומאבד הסייע מלמעלה, והנה הדברים בלשון קדשו:

"אתא בר נש לאתדכאה, מסייעין ליה בנשמתא קדישא, ודכאן ליה ומקדשין ליה ואקרי קדוש, לא זכה ולא אתי לאתדכאה, תרין דרגין פתחין דאינון נפש ורוח ביה, נשמתא קדישא לית ביה, ולא עוד אלא דאי יסתאב מסאבין ליה וסיוע דלעילא אעדיו מיניה".

בתרגום ללשון קודש:

"בא אדם להיטהר, מסייעים לו בנשמה קדושה, ומטהרים אותו ומקדשים אותו ונקרא קדוש, לא זכה ואינו בא להיטהר, שתי דרגות נשארים אצלו רק ב' דרגות שהם הנפש והרוח, הנשמה הקדושה אינה בו, ולא עוד אלא שאם מטמא עצמו מטמאין אותו ומסלקים ממנו הסייע מלמעלה".

אם מוסיף לחטוא

גם הרוח מסתלקת ממנו

והנה מה שסיים הזוהר הקדוש: "ולא עוד אלא שאם מטמא עצמו מטמאין אותו ומסלקים ממנו הסייע מלמעלה", צריך ביאור שהרי כבר סילקו ממנו הנשמה המסייעת לו. ונראה לפרש הכוונה בזה, שאם מוסיף לטמא עצמו מסלקים ממנו גם את הרוח, ונשארת אצלו רק הנפש הבהמית המתלבשת בדם ככתוב (דברים יב כג): "כי הדם הוא הנפש".

וכן כתב הגה"ק בעל "תבואות שור" בספרו "בכור שור" (ר"ה טז): "דידוע שיש לכל אחד נפש רוח נשמה... ואם הוא צדיק אלו הג' משתמרים בקרבו ואינם זזים ממנו, אבל כשחוטא גורם לסור ממנו הנשמה, ואם חוטא יותר גורם לסור ממנו בחינת רוח, ונשאר בו רק בחינת נפש ונמשל כבהמות נדמו".

ויש לומר כי זה ביאור דברי התיקוני זוהר (תיקון לא עה): "כד בר נש איהו מחוייב בחובין ומתגברין על אברים, נשמת חיים אסתלקת מן גופא ונפש אשתארת תמן". פירוש: "כאשר בן אדם הוא מתחייב בעבירות ומתגברים על האברים, נשמת חיים מסתלקת מן הגוף ונפש נשארת שם".

וכן כתב ב"נפש החיים" להגה"ק רבי חיים מוולאזין זצ"ל (שער ב פרק טז): "ובחטאי האדם המה מסתלקים ממנו מעט מעט כסדר, שמעת שעולה על רעיות האדם לבד מצד הנפש לעשות שום חטא. אז מסתלקת בחינת הנשמה תיכף, כי היא בחינת גבוה ונעלה מאד, ואם ח"ו חטא יותר גם בחינת הרוח מסתלק ממנו לגמרי".

אדם מביא קרבן כפרה מן הבהמה על שהתנהג כבהמה ולא כאדם (ציור: מכון המקדש)

"אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה"

אלא שעתה נשאר לנו לבאר דברי ה"אור החיים" הקדוש, מדוע באמת כאשר האדם חוטא הרי הוא מאבד התואר "אדם" ויורד לבחינת "בהמה", ובפשטות כוונתו משום שעל ידי החטא הרי הוא נוהג בבחינת "בהמה", כמבואר בגמרא (חולין ה): "מן הבהמה להביא בני אדם שדומים לבהמה, מכאן אמרו מקבלין קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו בהן בתשובה".

אולם נראה לבאר ענין זה ביתר שאת, על פי מה ששינוי בגמרא (שבת קנא): "אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה, שנאמר (תהלים מט כא) אדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו". ומפרש המהרש"א בחידושי אגדות: "אימת האדם על החיות משום הנשמה שבו שהיא צלם אלקים, וכיון שנדמה כבהמה וצלם אלקים אזל לו ממנו, הרי הוא כשאר בהמה שהחיה שולטת בו".

הרי מבואר מזה כי על ידי החטא מאבד האדם את צלם אלקים שהיא הנשמה, ועל ידי זה הוא נעשה בבחינת בהמה שהחיות שולטות בו. וזהו ששינוי בגמרא (סוטה ג): "אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות". וביאר ב"פנים יפות" (פרשת בראשית ד"ה וייצר ה' אלקים) על פי מה שכתוב (בראשית ב ז):

והוא מה שאמר הכתוב (תהלים לו ז) אדם ובהמה תושיע ה', כי חלק הבהמי שבאדם, בהצטרפותו עם האדם, שהוא בחינת ההשכל נושע בו, פירוש לצדו כדי שלא יענש, והוא אינו ראוי לעונש, ובה אפילו בדין הקרבת הקרבן בעד החטא הוא על קו המשפט, כאמרו (שם) משפטיך תהום רבה אדם ובהמה תושיע ה'".

כלומר ה"אור החיים" מפרש בזה כמין חומר דברי נעים זמירות ישראל (תהלים לו ז): "צדקתך כהררי אל ומשפטיך תהום רבה, אדם ובהמה תושיע ה'". שכוונתו בזה על מה שצוה הקב"ה לאדם החוטא להביא קרבן בהמה לכפרה, ולכאורה נראה כאילו ענין זה הוא ניגוד ח"ו למשפט צדק, שהאדם חוטא ומביא לכפרה בהמה תמורת החטא, והיה לו להביא את עצמו לכפרה על מה שחטא.

לכן כדי לתרץ ענין זה אומר דוד המלך: "צדקתך כהררי אל ומשפטיך תהום רבה", מה שצוית להביא קרבן בהמה לכפרה הוא משפט צדק, וכל כך למה, כי "אדם ובהמה תושיע ה'", הקב"ה הושיע את האדם שיביא קרבן בהמה ולא את עצמו, משום שיש כאן שילוב של "אדם ובהמה", כי בשעת החטא היה בבחינת "בהמה", ועתה כשמתחרט על חטאיו ושב בתשובה הרי הוא בבחינת "אדם", ואם כן איך יביא "אדם" את עצמו לכפרה על מה שחטא כשהיה "בהמה", ומטעם זה צוה הקב"ה במשפט צדק שיביא "בהמה" לכפרה.

פרשתינו (ויקרא א א): "ויקרא אל משה וידבר אליו מאהל מועד לאמר, דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם קרבן לה', מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם".

וצריך ביאור מה שבחר הקב"ה להזכיר תואר "אדם" בעבודת הקרבנות: "אדם כי יקריב מכם קרבן לה'". וכבר עמד רש"י על כך ותיירץ: "אדם למה נאמר, מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל שהכל היה שלו, אף אתם לא תקריבו מן הגזל". ודברי תורה כפטיש יפוצץ סלע נדרשים לכל חפץ.

"אדם ובהמה תושיע ה'"

נקדים מה שגילה לנו ה"אור החיים" הקדוש (פרשת שמייני) טעם חדש, על מה שהסכים הקב"ה לכפר על החוטא באמצעות הבאת בהמה לקרבן כפרה, ויהרהר בדעתו שכל מה שעושים לקרבן היה ראוי לעשות לו בגלל החטא, ומדוע לא דרש הקב"ה שהאדם יקריב את עצמו בפועל ממש על מה שחטא.

ומבאר ה"אור החיים" הקדוש כי הסיבה לכך היא, משום שבשעת החטא ירד ממעלתו הגדולה של בחינת "אדם" לבחינת "בהמה", וכשמתעורר לשוב בתשובה נתעלה שוב לבחינת "אדם", לכן אין מן הדין שיביא את עצמו שהוא עתה בבחינת "אדם" לכפרה, על מה שחטא בהיותו בבחינת "בהמה", אלא יביא לכפרה קרבן "בהמה", כדי לכפר על מה שחטא בהיותו בבחינת "בהמה", ומחמת חביבות הדברים הבה נלמד לשון קדשו על הפסוק (ויקרא ט ח):

"ויקרב אהרן אל המזבח. ירמוז לדבריהם ז"ל (ירושלמי מכות פ"ב ה"ו) שאמרו שאלו לנבואה חוטא מה עונשו, אמרה (יחזקאל יח ד) הנפש החוטאת היא תמות, ולצד רחמי ה' אמר יביא קרבן, שעיקר מעשה הקרבן הוא מחשבת המקריב, כי הוא החייב בכל המעשה אשר יעשה בקרבן ההוא, לזבח ולהשרף על האש, והיתה לו מחשבה זו לכפרה, והוא אומרו ויקרב אהרן אל המזבח, פירוש הוא עצמו הכין לשים אשם נפשו, וקרב למזבח פירוש לזביחה לאש, ועשה השחיטה במקומו לעגל, לצד רחמי ה' שנתרצה להביא חליפתו.

וראיתי לתת לב בענין, לפי מה שקדם לנו (מדרש תנחומא פרשת שופטים סימן א) כי נשבע ה' להעמיד העולם וברואיו במשפט, וכל האומר (ב"ק ג) הקב"ה וותרן ויותר בני מעיו, אם כן אם הנפש החוטאת משפטה היא תמות כמאמר הנביא, איך יביא קרבן ויפטר.

ונראה כי טעם נכון יש בדבר על פי המשפט, כי כשהאדם חוטא אין בחינתו בחינת אדם, על דרך אומרים ז"ל (סוטה ג) אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות, ונעשה בהמה, וכיום שחזר בתשובה רוח היא באנוש, ועלה ממדרגת בהמה למדרגת אדם, האם ראוי הוא להמית אדם זה תחת בהמה, לזה יביא דוגמת החוטא שהוא בהמה, וישתתף עמה בצער החושב, כי ראוי הוא לעשות בו משפט זה, וכפי זה חלק רוח המרגיש הוא מציל את האדם בהערה זו.

לפי זה מבאר ה"פנים יפות" מאמר הגמרא: **"אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות"**, כי הנשמה שבמוחו שהיא חלק אלוך ממעל מסתלקת ממנו, ועל ידי זה מסתלקת ממנו גם החכמה שבמוחו שהיא מצד הנשמה האלקית, ובמקומה נכנס רוח שטות המחטיא את האדם.

מעתה ירווח לנו להבין דברי ה"אור החיים" הקדוש, כי מה שצוה הקב"ה לחוטא להביא קרבן בהמה לכפרה, הוא במשפט צדק כי בזמן שחטא לא היה בבחינת **"אדם"** כי אם בבחינת **"בהמה"**, ולפי האמור הביאור בזה, כי בשעת החטא נסתלקו ממנו הנשמה והרוח ונשארה אצלו רק הנפש הבהמית, אשר עליה אמר החכם מכל אדם (קהלת ג יט): **"ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל"**.

הנה כי כן יומתק להבין פירוש הכתוב: **"אדם כי יקריב מכם קרבן לה; מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם"**. כלומר באותה שעה שהאדם מביא קרבן כפרה לה' כי הוא מתחרט על עוונותיו, הרי הוא מתעלה לבחינת **"אדם"**, ועל זה נאמר: **"אדם כי יקריב מכם קרבן לה; לכן מטעם זה: 'מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם'**, כי בשעה שחטא לא היה **"אדם"** אלא בבחינת **"בהמה"**, ומן הראוי שיביא קרבן **"בהמה"**, כדי לכפר על מה שחטא בהיותו בבחינת **"בהמה"**.

בהמ"ה נוטריקון: ב'ערתי ה'קודש מ'ן ה'בית

ויש להוסיף בזה פרפרת נאה, על פי מה שכתב הגה"ק החיד"א זצ"ל ב"דבש לפי" (מערכת ב אות ד), לפרש הטעם שהחוטא נקרא בהמה, כמבואר בגמרא (חולין ה): **"מן הבהמה להביא בני אדם שדומים לבהמה"**, על פי מה שראה בספר כתיבת יד ישן, שחכם אחד היה לו בבית ספר הזוהר ומחמת הדוחק מכרו, והנה בלילה חלם שמצערים אותו מן השמים וקראו לו בהמה.

כשקם בבוקר סיפר על כך לתלמיד חכם אחד שפתר לו את חלומו, כי מן השמים הוכיחו אותו על שמכר והוציא מביתו את הזוהר הקדוש, ולכן קראו לו **בהמ"ה** שהיא נוטריקון (דברים כו ג): **ב'ערתי ה'קודש מ'ן ה'בית**, כלומר שביער מביתו את קדושת הזוהר, וכאשר שמע על כך הלך מיד וקנה בחזרה את הזוהר והכניסו לביתו.

לפי זה אומר החיד"א כי מטעם זה נקרא החוטא בהמה, כי על ידי החטא מסתלקת הקדושה שבו ונכנס בו הסטרא אחרא, לכן ראוי הוא להיקרא בתואר **בהמ"ה** שהיא נוטריקון **ב'ערתי ה'קודש מ'ן ה'בית**. ולפי המבואר מתקשר ענין זה עם מה שנתבאר כי החוטא נקרא בהמה, משום שנסתלקו ממנו קדושת הנשמה וקדושת הרוח, לכן הוא נקרא **בהמ"ה** שהיא נוטריקון **ב'ערתי ה'קודש מ'ן ה'בית**.

על פי האמור יפתח לנו פתח להבין, מה שבחר הקב"ה בכהנים שיקריבו את קרבנות בני ישראל, ובלויים בחר שיעמדו על הקרבן בשירה ובזמרה, על פי המבואר בזוהר הקדוש (פרשת צו כט:), כי נפש רוח נשמה מכוונים כנגד כהן לוי ישראל: **"דמזונא דאורייתא איהו מזונא דנשמתא ורוחא ונפשא שכליים דאינון כהן לוי וישראל"**. וכן מבואר בתיקוני זוהר (תיקון ע קלא): **"לנשמה ורוחא ונפשא דיליה דאינון לקבל כהן לוי וישראל"**.

והנה כבר נתבאר כי מה שצוה הקב"ה לחוטא להביא קרבן מן הבהמה, הוא משום שבעת החטא היה בבחינת בהמה מחמת שנסתלקו ממנו הנשמה והרוח, ונשארה אצלו רק הנפש הבהמית, הנה כי כן מטעם זה צוה הקב"ה דוקא לכהנים וללויים להשלים עבודת הקרבנות לישראל, כי הכהן והלוי הם כנגד

הנשמה והרוח שנסתלקו מן החוטא, ועל ידי עבודתם בקודש הם מחזירים לו את הנשמה והרוח.

הפגם של החוטא באותיות בהמ"ה

ונראה לבאר עוד בדרך רמז הטעם שהחוטא נקרא **"בהמה"**, אשר כפי שלמדנו מדברי ה"אור החיים" הקדוש בפרשת שמיני, ריחם הקב"ה מטעם זה על האדם שיביא בהמה לכפרה, כי כאשר נתבונן בהבדל בין תואר **"אדם"** לתואר

על אותיות **מ"ה** שמספרם **אד"ם**, לרמז שעל ידי החטא פגם באותיות **ב"ה** שנברא בהן העולם, ומעתה מוטל עליו לתקנם.

יומתק לפרש בזה הסיום של פרשת ויקרא (ויקרא ה כו): **"וכפר עליו הכהן לפני ה' ונסלח לו על אחת מכל אשר יעשה לאשמה בה"**. רמז לנו הקב"ה בכך כי תכלית הבאת קרבן **בהמ"ה** לכפר על מה שחטא, הוא כדי לכפר בכך על מה שפגם **"לאשמה בה"**, לאשמה באותיות **ב"ה** שנברא בהן העולם, שמטעם זה נקרא החוטא בתואר **בהמ"ה**, על שפגם באותיות **ב"ה** שנברא בהן העולם וגם באותיות **מ"ה** שעולה בגימטריא **אד"ם**.

אור החיים הקדוש: בשעת החטא הוא בבחינת "בהמה", על כן ראוי שיקריב לה' "בהמה" ולא "אדם"

בשעת החטא הוא בבחינת "בהמה", כי על ידי החטא מסתלקות הנשמה והרוח ונשארת רק הנפש הבהמית

חיד"א: חכם אחד מכר את הזוהר הקדוש וחלם שקראו לו בהמ"ה נוטריקון ב'ערתי ה'קודש מ'ן ה'בית

החוטא נקרא בהמ"ה נוטריקון ב'ערתי ה'קודש מ'ן ה'בית, כי על ידי החטא מסלק קדושת הנשמה והרוח

החוטא פוגם באותיות ב"ה, באות ב' של "בראשית" ובאות ה' של "בהבראם" שנברא בהן העולם

"ונסלח לו על אחת מכל אשר יעשה לאשמה בה", על אשר פגם באותיות ב"ה שנברא בהן העולם

חכמינו ז"ל תקנו לקרוא בתורה בימים ב' ה', לתקן ב' אותיות ב' ה' שנברא בהן העולם שנפגמו על ידי החטא

אוהב ישראל ותפארת שלמה: לאשמ"ה ב"ה נוטריקון ל'אל א'שר ש'בת מ'כל ה'מעשים ב'יום ה'שביעי

שמירת שבת במקום קרבנות

כדרכה של תורה הבה נשתעשע עוד בענין זה, לקשר תחילת הפרשה: **"אדם כי יקריב מכם לקרבן לה"**, עם סיום הפרשה: **"ונסלח לו על אחת מכל אשר יעשה לאשמה בה"**, על פי מה שהביא ב"ילקוט אוהב ישראל" (פרשת ויקרא), כי דרכו בקודש של הרה"ק מאפסא זי"ע היתה, כאשר סיים הקריאה בפרשת ויקרא במילים: **"לאשמה בה"**, כדי שלא לסיים בדבר רע היה מוסיף לומר את הראשי תיבות של **לאשמ"ה ב"ה** - **ל'אל א'שר ש'בת מ'כל ה'מעשים ב'יום ה'שביעי**.

ויש להעיר כי רמז זה מצינו ב"תפארת שלמה", שמבאר ענין זה בלשון קדשו: **"מכל אשר יעשה לאשמ"ה ב"ה, ראשי תיבות ל'אל אשר ש'בת מ'כל ה'מעשים ב'יום ה'שביעי, כי כן אמרו חז"ל (שבת קיח:): כל שומר שבת כהלכתו מוחלין לו כל עוונותיו, והשבת הוא כפרה כמו הקרבנות, לכך נרמז בסוף פרשת הקרבנות, כי עכשיו שאין לנו קרבנות השבת יכפר עלינו"**.

ונראה לבאר הענין בזה, על פי מה שגילה לנו ה"אור החיים" הקדוש (פרשת בראשית ב ג) יסוד נפלא, כי בשעת בריאת העולם ברא הקב"ה את העולם רק לשהו ימים בלבד, ככתוב בעשרת הדברות (שמות כ יא): **"כי ששת**

ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ", לא אמר: **"כי בששת ימים עשה ה'"** אלא **"כי ששת ימים עשה ה'"**, ללמדנו שברא הקב"ה רק ששה ימים, אלא שאחר כך בכל שבת מתחדשת הבריאה לעוד ששת ימי המעשה, וכך חוזר חלילה כל ימות העולם משבת לשבת, והנה מעט מלשון קדשו:

"מצינו כי הקב"ה גילה הדבר, במה שאמר בעשרת הדברות, כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, הרי גילה כי בשעת הבריאה לא ברא ה' כח בעולם זולת לעמוד ששת ימים לטעם הנודע לו, ונתחכם ה' וברא יום אחד [שבת קודש], ובו ביום חוזר ה' ומשפיע נפש לעולם שיעור המקיים עוד ששת ימים, וזולת זה היום היה העולם חרב בגמר ששת ימים וחוזר לתהו ובהו, ובאמצעות יום שבת משפיע בכללות העולמות רוח המקיימת עוד ששת ימים".

מיום בריאת העולם נשמרו כל השבתות

בהמשך דבריו מוסיף ה"אור החיים", כי מיום בריאת העולם לא עבר אפילו שבת אחד שלא היה נשמר לפחות מצדיק אחד בעולם, כי אילו לא היו שומרים שבת אחד לא היה העולם יכול להתחדש שוב, והנה הדברים בלשון קדשו:

"ולך לדעת כי מיום ברא אלקים אדם לא חסר העולם דבר המעמיד צדיק יסוד עולם שהוא שומר שבת, כי אדם [הראשון] שומר שבת היה ע"ה, ואחריו קם שת בנו כי הוא היה צדיק גמור, ואחריו כמה צדיקים, וכשזה נופל כבר בא השמש שומר שבת מתושלח וכו', נח, שם, אברהם וכו', ומשם לא פסקה שמירת שבת מישראל, ואפילו במצרים היו שומרי שבתות".

אמור מעתה יתבאר היטב הרמז של ה"אוהב ישראל" וה"תפארת שלמה" בסיום פרשתינו פרשת ויקרא: **לאשמ"ה ב"ה** נוטריקון **ל'אל אשר ש'בת מ'כל ה'מעשים ב'יום ה'שביעי**, אשר כפי שלמדנו הביאור על כך מדברי ה"תפארת שלמה", כי שמירת שבת היא תיקון לחטא כהקרבת קרבנות.

ולפי האמור הביאור בזה, כי היות שהבאת הקרבן הוא כדי לתקן ב' אותיות **ב"ה** שנברא בהן העולם, אשר ענין זה נרמז בכתוב: **"ונסלח לו על אחת מכל אשר יעשה לאשמה בה"**, על כן בכל שבת קודש כאשר הבריאה מתחדשת בה לששת הימים, הנה יש בכח השבת לתקן האותיות **ב"ה** שנפגמו על ידי החטא, ולכן מלת **ב"ה** נוטריקון **ב'יום ה'שביעי**, אשר בכוחה לתקן החטא שפגם באותיות **ב"ה** שנברא בהן העולם.

ויש להוסיף בזה עוד על פי מה ששינוי בגמרא (מנחות קי): **"אמר ריש לקיש, מאי דכתיב (ויקרא ז לז) זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם, כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם, אמר רבא האי לעולה למנחה עולה ומנחה מיבעי ליה, אלא אמר רבא כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא חטאת ולא מנחה ולא אשם"**.

מבואר מזה כי על עסק התורה הוא תיקון כעבודת הקרבנות, ובפשטות הכוונה בזה כמו ששינוי בגמרא (קידושין ל:): **"בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו"**. מבואר שעסק התורה הוא סגולה נפלאה להינצל מהיצר הרע, ושוב אין צריך להביא כל הקרבנות הללו ככפרה על החטא.

יומתק להבין בזה מה שתקנו חכמינו ז"ל לקרוא בתורה בשני ימים **ב' ה'**, כדי לתקן בכך מה שנפגמו על ידי החטא ב' אותיות **ב' ה'** שנברא בהן העולם, והנה בנוסף על כך תקנו לקרוא בתורה בשבת קודש, אשר יש בכוחה לתקן אותיות **ב"ה**, כנרמז במילים **לאשמ"ה ב"ה** נוטריקון **ל'אל אשר ש'בת מ'כל ה'מעשים ב'יום ה'שביעי**.